

Matas Kasperavičius

Ekonomikos studentas, 23 m.

2013.07.17

Atrodė, jog ekspedicijos pasiruošimui turėjau tiek daug laiko, tačiau jaučiuosi tarsi kelionės pradžia visvien būtų užklupusi labai netikėtai. Tik dabar, vėlai vakare išsitiesus traukinio gulte, randu laiko apgalvoti pirmąją mūsų žygio dieną, kuri buvo pilna įvairiausių emocijų. Pirmą kartą miegosiu traukinyje, o palubėje prieš akis matau įtaisytą ekspedicijos palaikymo koncerto metu nutapytą paveikslą. Kiek daug žmonių prisidėjo prie jo sukūrimo, daug buvo parėmusių mūsų žygį pinigėmis lėšomis, dar daugiau yra palaikančių mus mintimis ir nuolat sekančių mūsų veiklą (girdėjau, jog už mus net buvo užsakytos mišios). Visas tas dėmesys ir rūpestis įpareigoja. Neabejoju, jog ten nuvykę atiduosime visas savo jėgas. Nedvejoju ir dėl šios ekspedicijos sėkmės, nes turime labai šaunią ir darnią komandą. Svarbiausia, jog visi grįžtume sveiki ir gyvi, išvengtume traumų ir negalavimų, o visą kitą jau bus kaip bus.

2013.07.20

Po sėkmingos kelionės traukiniu, kelių valandų skrydžio lėktuvu ir dar apie 160 km. kelionės mikroautobusu atvykome į Aksarino kaimą ir šiandien kibome į pirmuosius darbus – tvarkėme netoli Bačialino gyvenvietės esančias Kulimeso kapinaites. Manau dauguma mūsų čia atvykę nesitikėjo to, ką išvydo: nebuvo jokių antkapių, jokių kryžių, o apie kapus bylojo tik nedideli iškilę kūpsteliai arba viena kita duobė, likusi kažkam išsivežus savo artimųjų palaikus į Lietuvą. Vietiniai pasakoja, jog čia kažkada buvo gausu gražiai raižytų kryžių ir kapus ženklinančių tvorelių, tačiau kapai sunyko, o galiausiai viską sunaikino miško gaisras (visur aplinkui buvo matyti apdegę medžių kamienai). Šiandien valome mišką, tempiname iš jo parkritusius medžius. Darbo daug, jis nėra labai sudėtingas, tačiau itin prasmingas, nes esame labai trapios istorijos liudininkai. Šiose kapinėse pastatysime ir savo kryžių, kuris kiekvienam praeiviui praneš, jog čia atgulę Lietuvos tremtiniai.

2013.07.21

Vis dar sunku patikėti, jog kartu su bedražygiais leidomes į tokią ekspediciją. Vis vilkdamas iš miško kokį rąstą minutėlei sustoju. Visai ne dėl nuovargio, tačiau tam, jog apsižvalgyčiau aplinkui, pažvelgčiau į besidarbuojančius komandos draugus ir įsitikinčiau, jog tikrai esu taip toli nuo Lietuvos ir darbuojuos atokiame miške mėgindamas išsaugoti čia buvusių tremtinių kapus. Tikrai skamba

nekasdieniškai! Kartu apsidairius jau matosi ir pirmieji darbų rezultatai: miškas gerokai aptuštėjęs, dingo visą reginį slėpę krūmynai ir gerokai išryškėjo čia dar išlikusieji kapų kauburėliai.

Netrukus parenkama vieta, kurioje statome atminimo kryžių. Kol kas tai labiausiai jaudinantis ekspedicijos momentas, kuris tarsi įprasmina šiose kapinėse atliktus darbus, skelbia apie jų užbaigimą. Netrukus kryžius gauna ir vietinį palaiminimą – sparčiai iki mūsų atriedėjusi audra nuverčia vieną kitą šalimais buvusį medį, tačiau kryžius visą tą laiką išstovi nepajudinamas. Kiek aprimus viesului skubame į savo stovyklą. Į šias kapines dar sugrįšime rytoj.

2013.07.22

Šiandien iki pietų baigėme paskutiniuosius darbus Kulimeso kapinėse. Reginys atrodo išties šauniai: kapinaitėse nebeliko priverstų medžių, visa kalva išvalyta nuo ją raizgiusių krūmų, o jos papėdėje stovi aiškiai matomas mūsų kryžius, apjuostas dailios tvorelės. Kryžius puikiai matomas nuo kelio – geresnės vietos ir nebuvo galima parinkti. Tarp mūsų komandos vyrauja pakyli nuotaika, nes pagaliau galime

džiaugtis savo darbo vaisiais. Paskutinį kartą nusipaveikluojame prie mūsų iškylaus kryžiaus ir skubame ruošti kelionei atgal į Tiumenę.

Keliaujant į mūsų stovyklą dar vyksta intensyvus pokalbis: kiek ilgai stovės mūsų kryžius? Ar jo nesugalvos nuversti kas nors iš pro šalį einančiųjų? Ar jo neužgaus audros metu virstantys medžiai? O aš pats visiškai neabejoju, jog kryžius stovės dar daugelį metų. Kitaip ir būti negali.

2013.07.25

Palikę sutvarkytas Kulimeso kapinaites trumpam grįžome atgal į Tiumenės miestą, o vakar atvykome į Lebediovkos miestelį. Šiandien turime išskirtinę ekspedicijos dieną – keliaujame darbuotis į Verch Kamenkos kapines. Vakar Gintautas su Valerijumi nuvyko jų apžiūrėti ir grįžo su dviprasmiškomis žiniomis: kapinaites atrasti pavyko, tačiau jų būklė yra itin prasta. Nuo pat ryto komandoje jaučiamas nedidelis jaudulys ir noras greičiau pamatyti mūsų būsimųjų kelių dienų darbo vietą. Išskirtinumo dienai prideda ir mūsų kelionė iki kapinių, nes 12 kilometrų važiuojame sunkvažiamio priekaboje. Žvelgiant per jos šoną galima pamatyti dar išlikusius išvartytus senus pabėgius – kažkada čia ėjusios geležinkelio atšakos liekanas.

Atvykus į kapines mus pasitiko pribloškiantis vaizdas. Vos per keletą metrų nuo šalimais kasamo smėlio karjero juosiasi iškilusių kapų kauburėlių eilės, kurių iš viso priskaičiavome apie 80. Kapuose gausu priverstų medžių, dar daugiau jų yra pavojingai pasvirę virš gulinčiųjų jau supūti bebaigiančių kapinių kryžių. Per daug nelaukdami imamės darbų ir skubame valyti kapinių teritorijos mišką. Šią užduotį baigiame įgyvendinti tos pačios dienos pavakaryje. Jaučiamės pavarge, tačiau laimingi, nes nuveikėme labai nemažai. Prie to ženkliai prisidėjo ir tai, jog mums buvo paskolintas benzininis pjūklas, o iš miško rąstus vilkti padėjo vietinei lentpjūvei priklausantis traktorius.

Į mokyklą, kurioje apsistojome, grįžome pilni išpūdžių, kuriais dar ilgai dalinomės prie vakarienės stalo. Jaučiu, jog ši diena galutinai suvienijo komandą. Nekantriai laukiame rytojaus!

2013.07.26

Verch Kamenkos kapinaites pasiekėme nusiteikę rimtam darbui. Galiausiai, kaip ir buvo tikėtasi, ši diena kol kas buvo pati sunkiausia mūsų ekspedicijoje. Vakar išvalėme visą kapinių teritoriją nuo kritusių medžių, o šiandien ėmėmės intensyviai tiesti tvorą. Mūsų kelionės vadovo teigimu, nei viena ekspedicija dar nebuvo sumaniusi aptverti tokios didelės teritorijos, kurios perimetras – apie 160 m. Atrodo, jog į priekį stumiamės labai iš lėto, tačiau į darbus įsitraukusi mūsų visa komanda, todėl užduotis tikrai atrodo įveikiama.

Pavakaryje grįžtant link mūsų nakvynės vietos dar sustojame išsimaudyti. Gaivus vanduo greitai sugrąžina jėgas.

2013.07.27

Šiandien darbavomės ilgai: metras po metro kapines juosėme tvora, tikėdamiesi, jog taip jas apsaugosime nuo šalia besiplečiančio smėlio karjero. Girdime istorijų, jog ant šių kapų buvo ketinta įrengti statybinius vagonėlius, tačiau tam pasipriešino vietiniai darbuotojai. Nepaisant to, at tai yra tiesa, ar ne, jaučiamės į Verch Kamenkos kapines atvykę pačiu laiku. Tvoros tiesimas gana monotoniškas darbas, tačiau vis žvilgčioju per petį į besidarbuojančius Gintautą ir Karolį, kurie gamina čia stovėsiantį kryžių. Jis bus paprastas, o jo gamybai naudojama mediena taip pat galėtų būti kiek kokybiškesnė, tačiau aš neabejoju, jog šio kryžiaus pastatymas bus visos mūsų ekspedicijos pagrindinis akcentas.

Ir neklydau! Akimirkai visi palikome savo darbus, pernešėme kryžių į jam skirtą vietą ir po truputį jį iškėlėme link dangaus. Tai bent! Atsargiai jį prilaikydami įtvirtiname žemėje, o kartu išgirstame ir

garsų griaustinį, pranešantį apie subjurusį orą. Atsitraukę kelioliką metrų atgal paskutinį kartą nužiūrime savo atliktą darbą. Per daug nesišnekučiuojame, tačiau to ir nereikia – kapinės per porą dienų pasikeitė neatpažįstamai. Susėdame į traktoriaus priekabą, o važiuojant tolyn paskutinį kartą žvelgiame į dabar jau iš toli matomas Verch Kamenkos kapinaites. Tarp mūsų ekspedicijos narių yra sakančių, jog mėgins čia dar kartą atvykti po 20 metų. Įdomu kaip čia viskas atrodys po poros dešimtmečių. Mūsų traktoriaus vairuotojas akivaizdžiai skuba, tačiau sutinka paskutinį kartą sustoti prie mūsų pamėgtos maudyklos, kur apsiplauname nuo degėsių, sakų ir visokių tepalų pajuodusias rankas. Jaučiame, jog su lig šia diena dalinai baigsis ir mūsų ekspedicija: dar ketiname aplankyti vienas kitas kapines, susitikti su čia likusiais lietuviais, tačiau tokių intensyvių darbų vargu ar beturėsime. Bet kas čia žino.

Vakare iš lovos pakėlėme Gintautą ir įteikėme jam vietinėmis sąlygomis pagamintą tortą. Paminėjome jo 40-ą ekspediciją į Sibirą, kuria, tikiu, jis tikrai neliks nusivylęs.

2013.07.28

Šiandien lankėmės Lebediovkos kapinėse, kur mūsų trumpai turėjęs trukti vizitas virto į gana intensyvius paminklo gelbėjimo darbus. Vis pamurmėdavome, jog jeigu ne iš anksto suplanuotas mus turintis į Tiumenę nugabenti transportas, tai šiose kapinėse galėtume praleisti dar bent keletą valandų ir pamėginti atgaivinti čia likusių porą lietuviškų paminklų. Vieną iš jų ne kartą liaupsino Gintautas, o jam buvome priversti pritarti ir mes, nes paminklas tikrai atrodė įstabiai. Mums bemėginant atstatyti jį į vietą Gintautas tarė, jog „didžiausias palikimas visgi yra tinkamai išauklėta jaunoji karta, o ne metalas ir cementas kryžiui“. Kokie taiklūs žodžiai! Minėtasis paminklas nuostabus, tačiau jis gulėjo šiukšlių krūvoje. Ir ne dėl vietinių, o dėl pačių mūsų kaltės: atvykę lietuviai išsivežė savo artimųjų palaikus, tačiau paminklą nuvertė į šalį. Taip jis ir gulėjo, kol neatvykome mes.

Šiandien, pakeliui link Tiumenės miesto, ir antrą kartą susitinkame su tremtine Birute. Susibūrimas baigėsi prasiveržusiomis emocijomis, tačiau tokiais atvejais net ir sunku rasti žodžių paguodai.

2013.07.31

Ryte palikome Tiumenės miestą ir lėktuvu atvykome į Maksvą. Mūsų traukinys link Lietuvos pajudės tik šiandienos vakare, todėl turime gerą pusdienį geresniam susipažinimui su Rusijos sostine. Aplankome Raudonąją aikštę, apžiūrime miestą nuo apžvalgos aikštelės ir galiausiai pasivaikštome

Arbato gatve. Ambasadoje ir pirmą kartą per dvi savaites pamatome televizoriuje rodomas lietuviškas vakaro žinias.

Vakare dar spėjame įsigyti vieną kitą suvenyrą, paragauti mineralinio vandens iš stotyje esančių vandens aparatų ir susėdame į 15-ą vagoną, kuris į Lietuvą įvažiuos pats pirmas, iš karto už šilumvežio. Švelniai sudreba traukinio vagonai ir mes jau judame! Dalinamės šviežiais Maskvos miesto paliktais įspūdžiais, pasiklojame lovas ir iškeliaujame apžiūrėti traukinio vagono-restorano.

2013.08.01

Mūsų traukinys keliauja atgal į Lietuvą. Jame prabudę pasiruošiame paskutinius ekspedicijos pusryčius, kuriuos sudaro šokolado, sausainių, medaus likučiai, išsaugotų konservuotų ananasų skardinė bei iš paskutinių rublinių monetų nupirkti puodeliai arbatos. Žvalgomės pro langus, kuriuose jau matomi Lietuvos

vaizdai. Įtikinėjame vieni kitus, jog čia ir miškai kitokie, ir debesys smulkesni, negu ten buvo. Labai įdomu prisiminti kelionę traukiniu į priekį, savo emocijas, lūkesčius, kuriuos vežiausi link Rusijos. Viskas susiklostė kitaip, išvengėme visų didesnių problemų, dėl kurių pergyvenau keliaudamas į priekį. Ir dar kartą patvirtinu sau, jog svarbiausia – darni komanda, su kuria visi nesklaidumai virsta nedidelėmis ir lengvai įveikiamomis kliūtimis. Smagu, jog tokią ir turėjome!

Traukinys iš lėto sustoja Vilniaus geležinkelio stotyje. Mes namie! Neužtrunkame vietinėje patikroje ir lygiai 13.00 valandą atsiduriame tarp mūsų artimųjų ir mus pasitikti atvykusių žurnalistų. Ar buvo sunku? Kaip mus pasitiko vietiniai? Kuo užsiimsime dabar? Atsakinėjome į šiuos ir kitus mums pateikiamus klausimus, tačiau daugelis vieningai užsimindavome ar tiesiog savyje pamąstydavome, jog dar prireiks ne vienos dienos ar net savaitių kol visos ekspedicijos metu užgimusios emocijos, likę įspūdžiai suguls tvarkingai mūsų mintyse.